

preventivna platforma

Bilten projekta 'Preventivna platforma', maj 2011, številka 5

Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip"
Trubarjeva cesta 13, 1290 Grosuplje

Zveza društev na področju drog v Sloveniji
Slovenije
Tabor 9, 1000 Ljubljana

Rdeči križ Slovenije
Mirje 19, 1000 Ljubljana

Društvo za
preventivno delo

Društvo za preventivno delo
Tržaška 2, 1000 Ljubljana

Strategija na področju drog v Španiji

(Spanish National **Drug Strategy** (2009–2016))

Aktualno strategijo na področju drog je oblikoval posebej za to sklican vladni tim in Komisija za nacionalni načrt na področju drog. Za doseg konsenza in postavitve skupnega okvirja so več mesecev tesno sodelovali z različnimi strokovnjaki in znanstveniki iz vladnih kot nevladnih organizacij. Z evalvacijo in razpravo na temo prispelih prispevkov so izluščili naslednje glavne poudarke:

participacija
znanstveno podprti dokazi
preventivna dejavnost

Glavni cilj:

Bistveno zmanjšanje zdravstvenih in socialnih posledic zlorabe drog.

Strategija zavrača družbeno sprejemljiv sloves droge kot sredstva za zabavo. Za obravnavo uporabnikov drog zahteva strokovno obravnavo in zagotovitev zdravstvenih uslug. Oblikovan je tudi predlog, ki predvideva terapevtsko obravnavo v tesnem sodelovanju s centri za zaposlovanje in socialo. Predvideva se tudi izvajanje preventivnih programov, ki bi delovali v okviru zdravstvenih programov. Veliko pozornosti je namenjeno krepitvi programov za zmanjševanje škode. Strategija podpira tudi prepotrebne programe, ki se ukvarjajo z dvojno diagnozo. Ugotavlja potrebo po vrednotenju programov, znanstvenem raziskovanju in nujnem prenosu znanstvenih dognanj v klinično prakso. V Strategiji je prav tako obravnavan problem dostopnosti drog. V tej zvezi je predvideno izboljšanje operativnih mehanizmov za boj proti organiziranemu kriminalu in trgovini z narkotiki. Strategija vključuje tudi intervencije na področju mednarodnega sodelovanja. Vse naštete aktivnosti pa imajo skupen cilj doseganja zmanjševanja uporabe drog in povečanja preventivne dejavnosti na področju zdravja in sociale.

Prevladujoči izzivi:

- Sprememba profila uporabnikov psihoaktivnih substanc in visoka prevalenca uporabe različnih drog. Zmanjševanje starostne meje pri prvi uporabi drog in visoka povezanost med uporabo za zabavo in kasnejšo uporabo zaradi zasvojenosti.
- Pojav novih psihoaktivnih substanc.
- Povečano število duševnih motenj v povezavi z uporabo psihoaktivnih substanc.
- Fenomen imigracije in vpliva na družbo.
- Staranje uporabnikov drog.
- Povečano trgovanje z drogo v svetovnem merilu. Povečano povezovanje med kriminalom povezanim z drogo in drugimi oblikami kriminala (multi-criminality).
- Potreba po znanstvenem raziskovanju na vseh področjih zasvojenosti z drogami in prenos rezultatov v prakso.

- Potreba po pestrosti in individualizaciji programov ter preventivnih akcij glede na rizične skupine in kontekst rizičnosti.

Strategija vseskozi upošteva načelo inkluzije in načrtuje različne intervencije na vseh področjih aktivnosti. Pri snovanju nove strategije so bili upoštevani vsi relevantni dokumenti na nacionalni in internacionalni ravni. Izoblikovan je bil vprašalnik za ugotavljanje prioritet, ki so potrebne obravnave. Izvedene evalvacije so pokazale na šibkost preventivnih programov. Pokazala se je tudi velika potreba po naslavljanju drugih vrst zasvojenosti (igre na srečo, pretirana uporaba informacijske tehnologije, kompulzivna spolnost), vendar pa aktualna strategija obravnava le uporabo dovoljenih (tobak, alkohol, farmacevtska sredstva) in prepovedanih drog.

Osnovna vodila pri oblikovanju nove strategije na področju drog v Španiji so bila naslednja:

1. Upoštevanje znanstvenih dognanj (več kot desetletje znanstvenega raziskovanja)
2. Vključevanje celotne družbe (družbeno ozaveščanje in spodbujanje neposredne vključitve posameznikov v reševanje problematike)
3. Multidisciplinaren pristop
4. Upoštevanje enakosti

Splošni cilji nove strategije:

- Družbeno ozaveščanje glede problematike drog
- Povečati osebne zmožnosti in veščine posameznikov za življenje brez drog
- Povišati starostno mejo, ko se posameznik prvič sreča z drogo
- Zmanjšati rabo prepovedanih in dovoljenih drog
- Zagotoviti kvalitetno pomoč, prilagojeno potrebam vsakega, ki je prizadet zaradi rabe drog
- Spodbujati socialno integracijo v času rehabilitacije
- Povečati učinkovitost metod s katerimi se vrši nadzor nad trgovanjem s psihoaktivnimi substancami
- Izboljšati mehanizme, ki preprečujejo pranje denarja
- Izpopolniti in razširiti izobraževanja za strokovnjake in prostovoljce, ki se ukvarjajo s problematiko
- Povečati in izboljšati raziskovalno dejavnost na področju uporabe drog, preventive in zdravljenja in s tem izboljšati znanje na teh področjih
- Izboljšati sistematično evalvacijo programov in aktivnosti
- Utrditi koordinacijo in sodelovanje na nacionalnem in širšem evropskem in svetovnem nivoju

Področja, kjer se izvajajo aktivnosti:

1. zmanjševanje povpraševanja

Področje vključuje od promocije zdravja, do preventivnih vsebin, strategij zmanjševanja škode in socialne integracije.

Preventivna dejavnost, ki je temelj nove strategije, se osredotoča predvsem na družbeno ozaveščanje glede problematike drog, možnosti izogniti se uporabi drog

in pomembnosti aktivne udeležbe pri iskanju rešitev. Drugič gre pri preventivi za izboljšanje osebnih zmožnosti in veščin, ki posameznika okrepijo v njegovi odločitvi reči ne drogam in hkrati odvrtaajo od problematičnih vedenj, ki so povezana z uporabo drog. Tretjič gre za zviševanje starosti mladostnikov ob prvem srečanju z drogo. Velja namreč, da starejši, ko je posameznik ob prvi uporabi drog, manj možnosti je, da se bo pri njem razvila zasvojenost. V aktivnostih je potrebno razlikovati in različno naslavljati rabo drog zaradi zasvojenosti in priložnostno rabo drog.

Pri zmanjševanju škode in rizičnosti govorimo o dveh zelo med seboj povezanih področjih, pa vendar različnih. Zmanjševanje rizičnosti sodi v področje preventive, medtem ko je zmanjševanje škode zdravljenje per se.

Področje zdravljenja in socialne integracije v zadnjem času zaznamuje sprememba percepcije rabe drog in zasvojenosti. Zasvojenost je bolezen kot vsaka druga in prizadeti ima pravico do zdravstvene in socialne varnosti.

2. zmanjševanje dosegljivosti

Organiziran kriminal izkorišča priložnosti novega kulturološkega modela, ki temelji na ekonomski globalizaciji in novi družbeni geografiji. Tehnološki razvoj je omogočil večjo mobilnost in možnost trgovanja s pomočjo komunikacijskih medijev.

3. izboljšanje in razširitev znanstvenega raziskovanja

Aktivnosti na področju znanstvenega raziskovanja se izvajajo zaradi uporabnosti v praksi in boljšega razumevanja problematike drog.

Vir: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/StrategyPNSD2009-2016.pdf>

Analiza rezultatov posnetka stanja na področju preventivnih dejavnosti (preliminarni rezultati)

1. Uvod

V obdobju od januarja do maja 2011 je v sklopu projekta »Preventivna platforma« potekalo obširno zbiranje informacij o preventivnih dejavnostih v Sloveniji, pri tem pa smo uporabili različne informacijske kanale. Pri tej nalogi so nam zlasti pomagala območna združenja Rdečega križa Slovenije in številne nevladne organizacije. Precej informacij smo zbrali tudi prek interneta, saj je veliko nosilcev ali izvajalcev preventivnih dejavnosti svoje delo predstavilo prek tega medija.

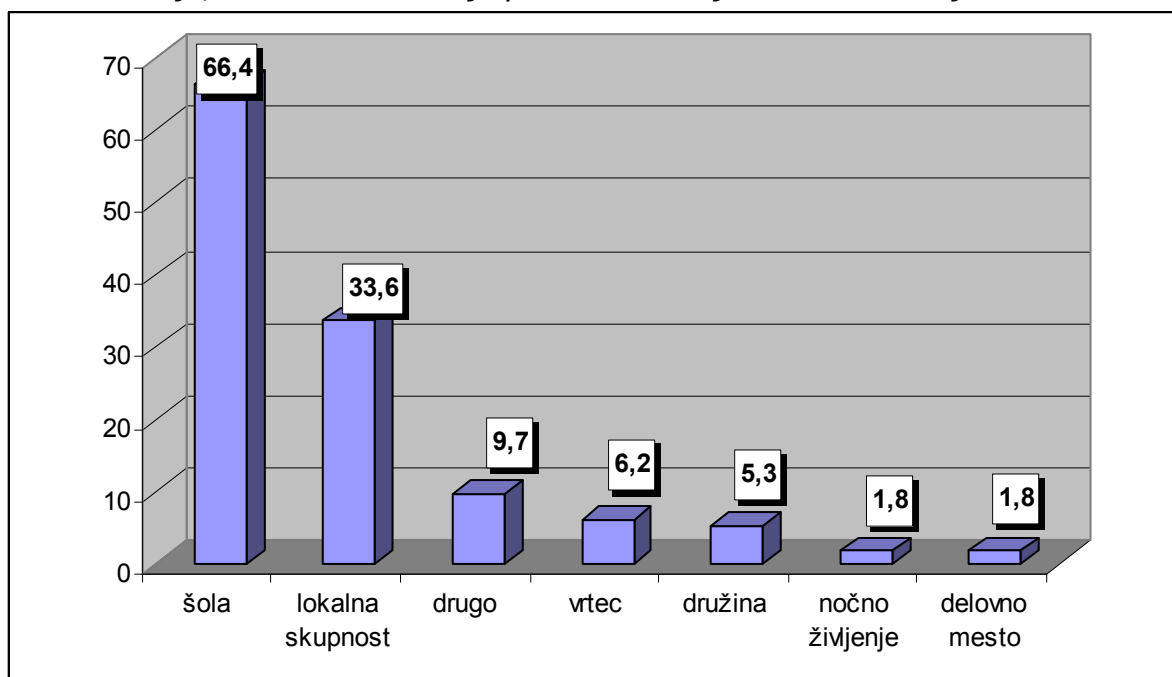
Zbiranje informacij še vedno poteka, saj želimo zaobseči praktično vse preventivne dejavnosti, ki se pojavljajo v naši državi. To bo zahtevalo še dodatne napore, zlasti na lokalni in regijski ravni, pri čemer nam bodo pomagali izbrani zunanji sodelavci.

2. Preliminarni rezultati

V omenjenem obdobju smo na podlagi izpolnjenih obrazcev in drugih virov zbrali informacije o **116** različnih preventivnih dejavnostih, ki so razporejene po celotnem območju Republike Slovenije.

Glede na okolje, v katerem se preventivne dejavnosti pojavljajo, smo največ tovrstnih programov zaznali v **šolskem prostoru** (kar 66,4 % zaznanih preventivnih dejavnosti se usmerja v šolski prostor), precej manj v lokalno skupnost (predvsem aktivnosti t. i. lokalnih akcijskih skupin – LAS), v ostalih okoljih pa premoremo zelo malo preventivnih dejavnosti (Graf 1).

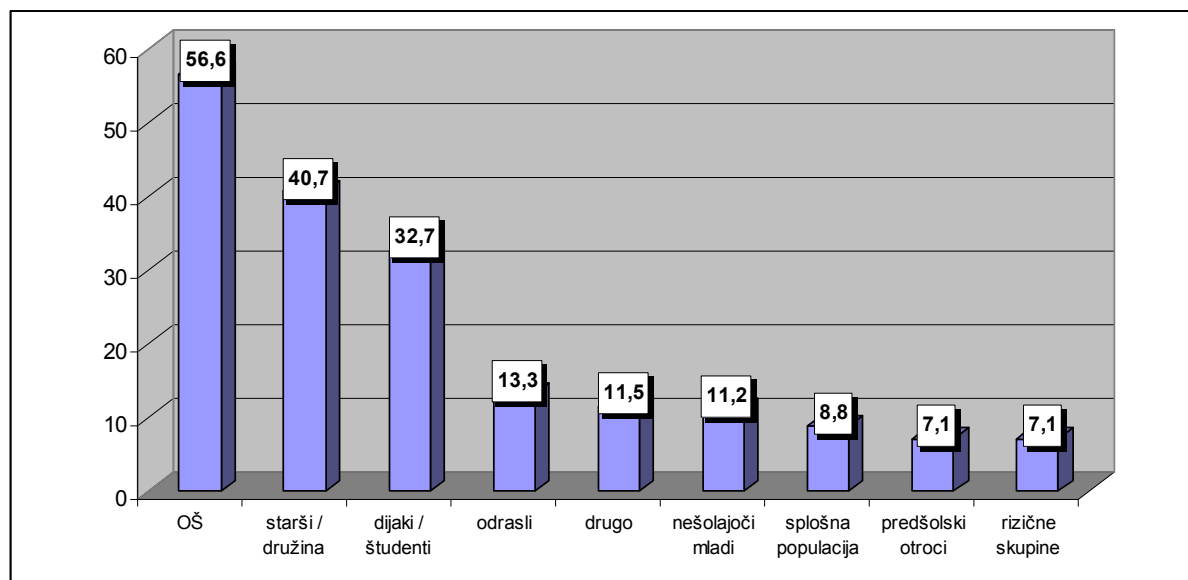
Graf 1 – Okolje, v katerem se izvaja preventivna dejavnost v Sloveniji

Vir: Preventivna platforma, 2011

Glede na neposredno ciljno populacijo, v katero so usmerjene preventivne dejavnosti, jih je največ (56,6 %) usmerjenih v **osnovnošolsko** populacijo, 40,7 % v **starše in družine**, 32,7 % v **dijaško** in **študentsko** populacijo itd. Ostale neposredne ciljne skupine so v preventivnih dejavnostih precej manj zastopane. Zlasti se majhen delež preventive usmerja v predšolsko populacijo in rizične oziroma ranljive skupine prebivalstva (Graf 2).

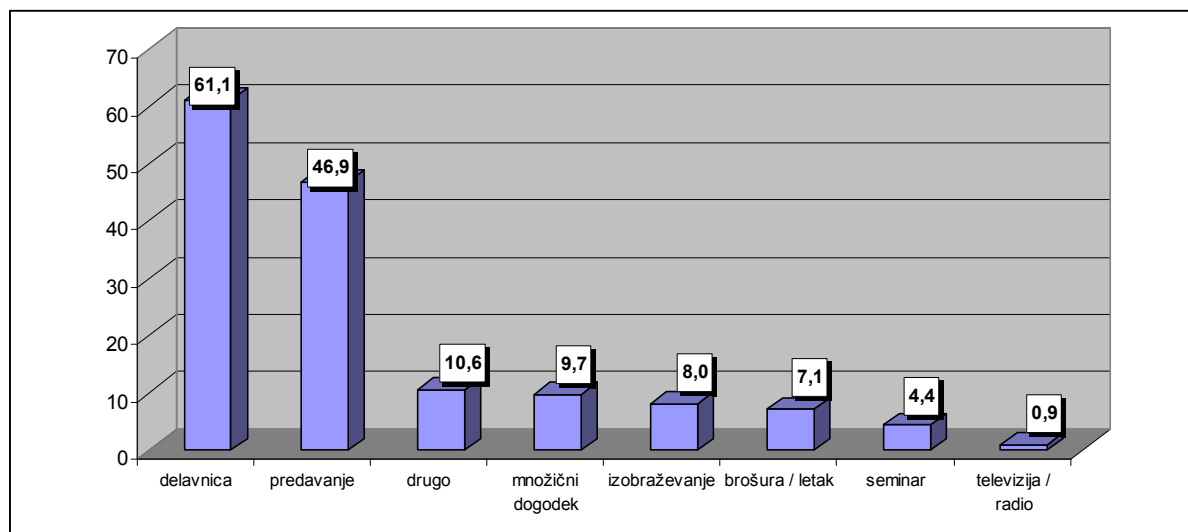
Graf 2 – Neposredne ciljne skupine preventivnih dejavnosti v Sloveniji

Vir: Preventivna platforma, 2011

Glede na način izvedbe preventivnih dejavnosti prednjačijo **delavnice** (61,1 %) in **predavanja** (46,9 %). Ostali načini so precej manj zastopani, ko gre za preventivne dejavnosti (Graf 3).

Graf 3 - Načini izvedbe preventivnih dejavnosti v Sloveniji

Vir: Preventivna platforma, 2011

3. Zaključek

V Sloveniji so torej na podlagi zbranih informacij najbolj tipične preventivne dejavnosti v obliki delavnic in predavanj, ki so usmerjene pretežno v šolski prostor, namenjene pa predvsem osnovnošolcem, dijakom, študentom in njihovim staršem.

Pripravila: Sanela Talić in Matej Košir, Inštitut za raziskave in razvoj 'Utrip'

Ostale novice:

Stockholm, 16. maj 2011 – V sklopu evropskega projekta »Krepitev evropskih družin« (»European Family Empowerment«), katerega namen je krepitev zmogljivosti družin na področju preprečevanja zasvojenosti ter povečanje organizacijskih sposobnosti in sinergije pri sodelovanju s pristojnimi ustanovami in nevladnimi organizacijami, je od 14. do 16. maja 2011 v Stockholmu (Švedska) potekal projektni sestanek vseh partnerskih organizacij. Glavni cilj projekta je raziskati in razviti raznolike preventivne aktivnosti za sodobne evropske družine v smeri preprečevanja tvegane in škodljive rabe alkohola ter drugih drog s strani njihovih otrok in mladostnikov. Od konca leta 2010 do meseca maja 2011 smo s pomočjo 22 osnovnih in srednjih šol zbrali izpolnjene ankete, ki so jih izpolnjevali učenci oziroma dijaki in njihovi starši. Z vprašanji o uporabi drog, interneta, vzgojnih stilov, odnosov doma idr. smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri se percepcija otrok v okviru posameznih sklopov vprašanj, ujema s percepcijo staršev. Na srečanju v Stockholmu smo predstavili preliminarne rezultate, ki bodo kmalu dostopni tudi na spletni strani Inštituta Utrip: www.institut-utrip.si.

Ljubljana, 20. maj 2011 – Od 18. do 20. maja 2011 smo v Ljubljani gostili dr. Karol Kumpfer in dr. Harryja O. Whiteside, ki sta izvedla usposabljanje v okviru ameriškega družinskega preventivnega programa »Strengthening Families Program« (»Program krepitve družin«). Gre za znanstveno dokazano učinkovit družinsko preventivni program, ki temelji na treningu veščin v družinah. Kulturno adaptirane verzije programa so ponekod tudi do 40 % uspešnejše od prvotne verzije, zlasti ko gre za dolgoročno zadržanje znanja veščin in njihove dolgoročne uporabe v praksi. Program gradi na varovalnih dejavnikih, kot so: (1) izboljšanje družinskih odnosov; (2) izboljšanje starševskih veščin; in (3) povečanje socialnih in drugih življenjskih veščin pri otrocih in mladostnikih. V naslednjem šolskem letu bomo pomočjo 8 sodelavcev, ki so se udeležili usposabljanja, izvedli pilotsko fazo programa. S pomočjo izbranih osnovnih šol bomo k izvedbi programa povabili najmanj 10 družin, kar pomeni, da bo v program vključenih najmanj 15 staršev in najmanj 20 njihovih otrok.

Utrecht, 24. maj 2011 – Od 23. do 24. maja 2011 je v Utrechtu na Nizozemskem potekala 5. letna konferenca Mednarodnega združenja za študije na področju politike do prepovedanih drog (ISSDP). Na povabilo organizatorjev (TRIMBOS inštituta) se je konference udeležil tudi Matej Košir z Inštituta Utrip in predstavil preliminarne rezultate primerjalne študije na temo nočnega življenja mladih, ki je del evropskega

projekta Club Health (www.club-health.eu). Konference so se udeležili številni strokovnjaki in raziskovalci iz vsega sveta.

Barcelona, 26. maj 2011 – Med 23. in 26. majem 2011 je v Barceloni (Španija) potekal uvodni sestanek v okviru novega evropskega projekta ALICE RAP (»Addictions and Lifestyles In Contemporary Europe – Reframing Addictions Project«). V projekt je vključenih 43 raziskovalnih ustanov s 107 raziskovalci iz 25 evropskih držav. Gre za dinamičen meddisciplinarni evropski projekt, katerega cilj je pomagati oblikovalcem politike, da bi ponovno razmislili in preoblikovali obstoječe ali na novo oblikovali prihodnje pristope k velikim človeškim in ekonomskim stroškom, nastalih zaradi različnih oblik zasvojenosti in nezdravih načinov življenja v Evropi. Inštitut Utrip je aktivno vključen v tri delovna področja: (1) definicije zasvojenosti, prevalenca uporabe drog, družbena škoda nastala zaradi uporabe drog in zasvojenosti; (2) prihodki od prodaje zasvojljivih substanc prinašajo vladam, velikim korporacijam in tistim, ki so del t. i. »podzemlja«, velike dohodke. Bistvenega pomena za realne ocene stroškov in koristi, povezanih z zasvojljivimi substancami in za načrtovanje različnih politik, je razumevanje razsežnosti teh prihodkov in interakcije med posamezniki, ki delujejo na teh trgih; (3) potrebne so nadaljnje naložbe v raziskovanje dejanskega izvajanja politik na področju zasvojenosti v praksi, da bi lahko razumeli, kaj bi bilo potrebno spremeniti v pristopu odločevalcev in posameznikov, da bi le-ti bolje preprečevali ali omejevali različne oblike zasvojenosti. Usmerili se bomo v makro (geopolitične) in mezo (»policymaking«) pristope k političnim vprašanjem na tem področju.

Palma, 8. junij 2011 – Od 6. do 8. junija smo v okviru projekta »Club Health«, ki ga vodi Inštitut Utrip, v Palmi de Mallorci (Španija) organizirali seminar, na katerega smo povabili ključne akterje in strokovnjake s področja tveganega obnašanja mladih. Glavni namen seminarja je bil predstaviti osnutke produktov projekta: (1) ugotovitve primerjalne študije; (2) zdravstveni in varnostni standardi na lokacijah, kjer se odvija nočno življenje; (3) usposabljanje osebja v nočnih lokalih, barih itd.; (4) kriteriji za mesta za učinkovitejše upravljanje nočnega življenja; in (5) vplivi medijev na nočno življenje. Gostili smo kar nekaj uglednih strokovnjakov in odločevalcev, med drugimi vodjo španskega združenja nočnih lokalov in diskotek, vodjo regijskega vladnega programa na področju drog in zasvojenosti, predsednika upravnega odbora EMCDDA, direktorja portugalskega IDT (nacionalnega inštituta za droge in zasvojenosti), luksemburškega podžupana, predstavnico slovenskega ministrstva za zdravje idr. Gosti so s svojimi pogledi, mnenji in pripombami pomembno prispevali k vsebini seminarja. Del seminarja je bil namenjen tudi organizacijskim vprašanjem Club Health konference, ki bo potekala od 12. do 14. decembra 2011 v Pragi (Češka).

Ljubljana, 10. junij 2011 – Od 9. do 11. junija 2011 je v Cankarjevem domu v Ljubljani potekala 3. konferenca o odvisnosti v Sloveniji. Po besedah organizatorja konference g. Andreja Kastelica so slovenski programi mednarodno prepoznavni in tudi zgled drugim državam, vendar pa se strokovnjaki med seboj ne povezujejo. Zato je bil namen konference predstaviti vsa področja zasvojenosti od alkohola in tobaka, prepovedanih drog ter nekemičnih drog. Konference se je udeležil tudi Matej Košir z Inštituta Utrip, ki je med svojo predstavitvijo glavnih aktivnosti inštituta (predvsem raziskovalnih rezultatov) med drugim predstavil tudi projekt »Preventivna platforma«.

Ljubljana, 07. junij 2011 – V torek je bil sestanek, na Ministrstvu za zdravje, z gospodom Eberhard-om Schatz-om iz Correlation Network. Na sestanku sta bila prisotna tudi predstavnik Društva za preventivno delo, Zoran Maksimović in predstavnica Zveze društev na področju drog, Nataša Pavlovčič. Pogovarjali smo se o programu prihajajoče konference »Correlation conference«, ki bo potekala od 12. – 14.12.2011 v Ljubljani.

Korelacija je znana kot mreža, ki združuje ljudi in različne interesne skupine - kot so ponudniki storitev, uporabniki storitev, raziskovalci in oblikovalci politike - z namenom odstranjevanja ovir in ustvarjanja novih in inovativnih načinov sodelovanja in pristopov.

Program bo vključeval plenarna zasedanja, abstraktno usmerjene delavnice in usposabljanja. Na konferenci bodo predstavili primere inovativnih dobrih praks, sodelujoče organizacije bodo predstavile svoje delo, prav tako pa bo tudi priložnost za izmenjavo znanj in informacij z drugimi udeleženci. Posebna pozornost bo namenjena dejavnostim in vpogledu v evropske projekte na tem področju.

Projekt »Vzpostavitev preventivne platforme NVO na področju preprečevanja zasvojenosti« financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojna prioriteta: »Institucionalna in administrativna usposobljenost«, prednostna usmeritev 5.3.: »Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega dialoga«.